

A KOMMUNISTA SZÖVETSÉG ÉS A POLITIKAI RENDSZER*

A Jugoszláv Kommunista Szövetség XI. kongresszusára az előkészületek, de az összejövetelen megbeszélésre kerülő témákról a viták is nagyban folynak. Az egész kongresszus előtti akció fő irányvonalait a JKSZ KB Elnökségének 30. ülésén körvonalazott eszmék és álláspontok határozzák meg, főleg Edvard Kardelj bevezetőjében és A szocialista öngazgatású demokrácia alapvető politikai rendszere című anyagában foglalt gondolatok. Ezen az ülésen tulajdonképpen megjelölték az alapvető tárgysorozatot, amelyről majd a kongresszuson tárgyalnak — ez pedig a szocialista öngazgatású társadalmunk politikai rendszerének tökéletesítése, további kiépítése. Természetesen a tárgysorozat megjelölése mellett meghatározták a kiindulási eszmei-, elméleti pozíciókat, valamint a társadalmi-politikai viszonyok és az egész öngazgatású demokrácia politikai rendszerének területén a fennálló gyakorlat tanulmányozásának, kritikai feldolgozásának megközelítési módját, melyek alapján — a nagyjelentőségű pártértekezleten és az általános nyilvános vitán — új, hatékony megoldásokat kell találni.

Azonnal feltehetjük a kérdést: miért éppen e kérdések mellett döntöttek, miért kell a politikai rendszernek és a szocialista öngazgatású demokráciának kerülni a jugoszláv kommunisták következő kongresszusán a figyelem központjába?

Ha sokoldalúan elemezzük az utolsó évek folyamán társadalmunk egész fejlődését, megállapíthatjuk, hogy 1974-ben az alkotmány meghozatalával meg lettek határozva a szocialista öngazgatási rendszer körvonalai, és ezáltal forradalmunk jelenlegi fejlődési szakaszában alapjában véve meghatározott mind a forradalmi gondolat, mind az akció szempontjából, de meghatározott értelmezést nyert eszmei-elméleti téren is. Tár-

* A Szocializmus folyóirat XX. évfolyama, 1977. évi 7—8. számában megjelent vezércikk fordítása.

sadalmunknak ebbe az új szakaszba való áttérés az állandó, konkrét, történelmi-forradalmi folyamatok eredményeként szükségszerűen egy logikus rendben következett be. Az új alkotmányt először az anyagi szférában kezdték alkalmazni, vagyis a társult munkában a termelési viszonyok kialakításával. A társult munkáról szóló törvény és még sok más törvény meghozatalával a társadalmi-gazdasági és termelő viszonyok rendszere öltött formát. A Jugoszláv Kommunista Szövetség X. kongresszusa után az akció a társult munka alapszervezeteinek, a társadalom gazdasági alapja „sejtjeinek” kialakítására, továbbá a társult munka más asszociációinak kialakítására és azok egymás közötti viszonyainak kialakítására irányult. Ezek a hatalmas forradalmi változások nem kerültek el a politikai rendszert sem: a szövetségben minőségileg is új viszonyok alakultak ki, megerősödött a szocialista köztársaságok és az autonóm tartományok öngazgatási helyzete, be lett vezetve a küldötti rendszer és még más intézményes mechanizmusok. Mivel azonban ezek a változások nem voltak kielégítőek, bizonyos összehangolatlanság vált érezhetővé egyik részről a társadalmi-gazdasági és termelő viszonyok, másik részről pedig az egész társadalmi felépítmény között, ami lassította, fékezte az egész szocialista öngazgatási rendszer fejlődését és annak saját alapjaiból való reprodukálódását.

Ezt az összehangolatlanságot azonban nem lehet leegyszerűsíteni, sem egy sémára korlátozni, miszerint „a bázis kiépítése” befejeződött, most már csak a „felépítmény befejezése” maradt hátra! A kérdés ilyen leegyszerűsítése amellett, hogy nem tudományos, pontatlan is, mert a reális társadalmi viszonyok alaposabb elemzése bármikor igazolná, hogy a dolgok nem így állnak. Különben a „bázis-felépítmény” szintagmával, ezzel az architektúrából kölcsönzött figuratív kifejezéssel a tudományos szocializmus klasszikusai az eszmei ellenfeleikkel folytatott heves vitákban azt akarták kiemelni, hogy a gazdasági feltételekre úgy tekintenek, mint olyan valamire, ami az utolsó „instancában” befolyásolja a történelmi fejlődést (Engels). Ilyen szempontból vizsgálva az öngazgatás társadalmi-gazdasági alapja, és a rá támaszkodó viszonyok konszolidálódni kezdenek, vagyis törekednek, hogy „kisugározzák” az összes társadalmi viszonyokat. Ez azonban még nem sikerül, legalább is nem eléggé sokoldalúan és radikálisan, mert még „az utolsó *instanca* előcsarnokában” vannak és ennek következtében a társadalmi felépítmény szférájából negatív visszahatásnak vannak kitéve. Pontosabban mondva: az 1974. évi alkotmányban megjelölt új termelő viszonyok nem tudják lényegesen forradalmasítani a társadalmi felépítményt elsősorban a politikai rendszer lemaradása valamint a társadalmi tudat szervezett tényezőinek nem megfelelő helyzete és szerepe következtében. Másrészt viszont ez és az ilyen gazdasági alap érett anyagi feltételeket nyújt ahhoz, hogy megszűn-

jék az említett összehangolatlanlanság a szocialista öngazgatás gazdasági és politikai szférája között. Végül is, a politikai rendszer alkalmassá tétele nélkül valamint a társadalmi tudat megfelelő átalakulása nélkül nem lehet teljesen képessé tenni a társult munkában a termelési viszonyokat sem az újratermelésre. Társadalmunk politikai viszonyaiban és politikai rendszerében felhalmozódtak bizonyos problémák, illetve megmaradtak még bizonyos „csomópontok”, amelyek akadályozzák az egész szocialista öngazgatás fejlődését, kihatnak az eszmei-politikai és társadalmi folyamatok alakulására, lassítják a társadalomban a munkásosztály vezető szerepének megvalósításáért folytatott harcot és más dolgozókkal való demokratikus kapcsolatát, így ezeknek az „ellenállási pontoknak” a negatív visszahatása a politikai szférában gátló tényezőként szerepel maga a gazdasági alap, valamint a társult munkában a termelő viszonyok fejlődése szempontjából. Ezért a társadalmi felépítmény átalakulásának főleg három irányban kell megnyilvánulnia: a) a politikai rendszer egybehangolása a társult munkában a társadalmi-gazdasági viszonyok rendszerével és annak továbbfejlesztése az 1974. évi alkotmány szellemében; b) a szocialista öngazgatású demokrácia gyorsabb, sokoldalúbb fejlesztése, különösen az öngazgatási és társadalmi döntéshozatalban, a dolgozók szabadságának, jogainak és egyenlőségének megvalósításában a közvetlen demokratikus viszonyok és gyakorlat fejlesztése; c) a szocialista társadalom szervezett szubjektív erői helyzetének és hatása módjának megfelelőbb, világosabb meghatározása, ennek keretében különösen a Kommunista Szövetség vezető eszmei-politikai szerepe megvalósítási módjának és eszközeinek meghatározása, nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani az összes más társadalmi tényezők munkájának és felelőségének, amelyek különböző módon kihatnak a társadalmi tudat formálására, alakítására.

A hangsúly tehát a társadalmi felépítmények azon a területein történő változásokon van, amelyek a társult munkában a termelő viszonyok fejlődése mellett lehetővé kell, hogy tegyék az egész társadalmi életben az olyan termelési módot, melyek a szocialista öngazgatás alapjain alakulnak ki és reprodukálódnak. Mind a három megjelölt területen meglehetősen sok nyílt kérdés van, ezúttal csak a legfontosabbakat vázoljuk fel, és pedig eszmei-politikai és metodológiai szempontból.

1. Annak érdekében, hogy a Kommunista Szövetség világos nézetekkel és álláspontokkal álljon ki a XI. kongresszusra, előzőleg el kell, hogy végezze a politikai rendszer alapos bírálatát, de ettől talán még fontosabb, meg kell határozni az elégtelen hatékonyságának fő okait. Ezeket az okokat véleményünk szerint nem a társadalmunk alapvető irányvonalában kell keresni, és nem is annyira az intézményes mechanizmusban (habár e tekintetbe is új megoldásokra lesz szükség), inkább abban, hogy eltérés van a demokratikus, alkotmányos elvek és a gyakorlat között, a

normatívák és a valóság között, a dolgozók és polgárok proklamált szabadsága és jogai terén, mert még mindig sok akadály gátolja ezeknek az elveknek és jogoknak a teljes megvalósulását, kielégítését. Legtöbbször nem magában az intézményben van a probléma, hanem abban, hogy a munkája nem olyan, amilyent a társadalom elvár tőle. „Politikai rendszerünkben a szervezetek és intézmények funkcionálásában a hiányosságok — mondta E. Kardelj a JKSZ KB Elnökségének említett ülésén — igazoltan arról győznek meg, hogy még mindig hatnak a bürokratizmus és a technokratizmus erőteljes forrásai, hogy az adminisztrációnk bonyolult és ezért hajlamos a bürokratizmusra, hogy az egyes szervek és szervezetek magukba zárkóznak, hogy még mindig sok az „üresjárat” és a kettőzés a munkában, hogy fejletlenek a demokratikus kommunikációs formák az öngazgtási és az állami szervek között, de az egész társadalmi struktúrában is, nagyon sok az üres, terméketlen összejövétel, hogy az üléseink és a határozataink nincsenek mindig kellő szakszerűséggel előkészítve, hogy a polgár a jogaiért vívott harcban gyakran nehezen tudja áttörni az adminisztrációs akadályokat stb.”

Tehát nem annyira politikai rendszerünk szervezetének, intézményességének a válsága a kérdéses, legalábbis nem az alapvető szervezeteké, inkább azok tökéletesítése és a rendszer további kiegészítése szükséges, de különösen meg kell változtatni a hatás módját illetve azt a társult munkában a társadalmi-gazdasági viszonyokban kell alkalmazni. Ez kell hogy kiindulópontul szolgáljon a politikai rendszer intézményességének bírálatában, azzal az alapvető céllal, hogy a szocialista öngazgtás demokratikus rendszerként fejlődjék, melyben a dolgozónak — más dolgozókkal együttműködve — szabadon kell, hogy irányítsa saját munkáját, érdekeit a társadalomban. Az egész társadalmi és politikai rendszernek demokratizálódási folyamatát tehát nem lehet elvontan szemlélni — akár polgári-liberalista, akár pszeudoradikális szempontból — anélkül, hogy szem előtt tartanánk az összes külső és belső objektív tényezőket, amelyek bizonyos momentumokban gátolhatják fejlődésünket. Akkor viszont, ha szubjektív gyengeségekről van szó, akkor a bírálatnak kíméletlennek, teremtőnek, forradalminak kell lennie. A bírálatnak fel kell fednie, hogy mely társadalmi tényezők, kik azok az emberek és milyen eszmei-politikai pozícióról veszélyeztetik, deformálják, ferdítik a demokratikus viszonyokat és a szocialista öngazgtás gyakorlatot, ill. visszaélnék azzal; segítenie kell az eszmei-politikai és osztályharcot, hogy minél könnyebben körül lehessen határolni az öngazgtási demokratizmussal szembeni ellenállás formáit, akár a bürokratikus centralizmus, technokratizmus, liberalizmus és nacionalizmus hordozói részéről, akár a szektásság, dogmatizmus, opportunizmus vagy

valamilyen más tendenció részéről fenyegetnek, amelyek akadályozzák az emberi jogok és szabadság megvalósítását.

2. Éppen a reális társadalmi viszonyok ellentmondásai miatt, valamint a társadalmi és politikai struktúrában a „hibrid” elemek miatt a gyakorlatban időnként többé vagy kevésbé bizonyos ingadozásokkal találkozhatunk, és olyan tévedésekkel is, hogy társadalmunk egyes problémáit hatékonyabban meg lehet oldani vagy az egypártrendszerrel, vagy pedig a klasszikus parlamentáris rendszer politikai pluralitásával. Mert egyes emberek, ilyenek pedig vannak a Kommunista Szövetségben is, nehezen szokják meg az új, szocialista, öngazgatású és demokratikus élet- és gondolkodásmódot, mert „éppen, amikor úgy tűnik, hogy el vannak foglalva azzal, hogy magukat és a dolgokat beindítsák, hogy teremtsenek valamit, ami még nem volt, éppen a forradalmi válság ilyen korszakában félénken a múlt szellemeit fogadják szolgálatukba, hogy ebbe a tisztességes ruhába öltözve és e kölcsönvett nyelv által új világ- és történelmi jelentőségű tettet vigyenek véghez.” (Marx). Az a forradalmi kihívás és alkalom, hogy teremtsünk valamit „ami még nem volt” — valóban fennállt, sőt objektíve adva van, de egy meghatározott mentalitás, életmód és gondolkodás — akár polgári, akár kora-szocialista eredetű — még mindig jelentős mértékben terheli az összes társadalmi és politikai struktúrákba, az összes nemzedékekhez tartozó emberek, meglehetősen nagy hányadát. Különben a szocializmus építésével nem is lehet automatikusan, máról holnapra egy új, osztály nélküli társadalmat teremteni, mert az emberek nemcsak a saját akaratauk és a tervezett jövő szerint viszik véghez, „hanem olyan feltételek között, amilyeneket közvetlenül maguk körül leltek, amilyenek adva vannak, öröklöttek.” (Marx). Ezért a saját múlt recidívái, melynek egyes részei, „karjai” a jelenbe is átnyúlnak, de a bennünket körülvevő világ külső hatásai is az emberek tudatára nehezednek és megnehezítik, hogy az új társadalom legyőzze a régit. Ezért sokkal könnyebb a régi, elavult intézményeket újjal felcserélni, viszont sokkal nehezebb általuk biztosítani az élet olyan megteremtését, amit szószoros értelemben véve, de ténylegesen is a munka és az ember felszabadításának lehet nevezni, a demokráciában és szabadságban megvalósított szocializmusnak.

A mi társadalmunk már szinte három évtizede vetkőzi magáról az elsődleges felöltőjét, változtatja, részben és teljes egészében megváltoztatja a társadalmi intézményeket, az egypártrendszerű formákat vagy a klasszikus parlamentáris rendszert, mert a saját, legmegfelelőbb formáit keresi, vagyis arra törekszik, hogy társadalmi lényegét a szocialista öngazgatású demokrácia politikai rendszerén keresztül is kinyilvánítsa. Fejlődési folyamatában már megtette az út java részét, és ez már lehetővé teszi számára, hogy saját alapjaiból reprodukálódjék, tekintet nélkül arra,

hogy gyakorlati megvalósulásában még fellelhetőek a már elvetett politikai rendszerek bizonyos elemei.

„Ha meg akarnánk határozni — mondja E. Kardelj a már említett előadásában — a többpártrendszerű vagy egypártrendszerű politikai rendszerrel ellentétben röviden a célt, akkor ennek a célnak valószínűleg a legjobban megfelel az öngazgatási pluralitás fogalma, vagyis az öngazgatási érdekek pluralitásának fogalma, illetve a küldötti rendszerben integrálódott öngazgatási közösségek érdekeinek pluralitása. Ilyen öngazgatási pluralitás bontakozik ki és mindinkább erősödik társadalmunkban már közel három évtizede, a küldötti rendszerrel pedig integrális, demokratikus szervezetté válik, és mint ilyen, az egész társadalmi és politikai rendszerünk hordozója.”

Ezek szerint az öngazgatási érdekek demokratikus pluralitása a szocializmus demokratikus politikai rendszerének minőségileg új formája. A Kommunisták Szövetsége minden törekvésének, minden eszmei-elméleti és politikai akciójának a szocialista öngazgatású demokrácia osztálylényegének afirmálására kell összpontosulni, a politikai pluralitás elvetésére és az öngazgatási pluralitás megalapozására az emberről, mint absztrakt polgárról és az állam alattvalójáról szóló koncepciók túlhaladására, valamint öngazgatási társadalmi lényének erősítésére kell törekedni. Ezáltal a politika nem lesz tovább az elidegenedés szférája, bármiféle politikai hatalom monopóliuma, hanem a munkásosztály, a dolgozók eszköze lesz, melynek segítségével ők kifejezésre juttatják, megvalósítják és egybehangolják saját érdekeiket, melyek éppen az öngazgatási érdekek pluralitásának összetevő részei. Ez a politikai rendszerünk reformjának, kiegészítésének kiinduló pontja, alapvető kritériuma. A másik kritérium pedig az, hogy magából a rendszerből eltávolítsuk az egypártrendszer vagy a képviselői-parlamentáris rendszer összes formáit, illetve korlátozzuk és — ami talán a legfontosabb — kritikai tudatot kell, hogy kialakítsunk történelmi múlandóságukról.

3. A megjelölt két kritérium lehető legnagyobb tiszteletben tartása szavatolja társadalmi életünk erőteljes demokratizálódását, és ennek keretében lényegesen kiterjednek az emberi szabadságok és jogok területei. Ezt a gyakorlatunk állandóan igazolja. Mert a klasszikus szabadság és jogok mellett, amely a civilizáció vívmánya, a közvetlen szocialista öngazgatású demokrácia törekszik többre, az ember és személyisége további gazdagítására, „mindenekelőtt bevezeti az embernek azt a szabadságát, hogy e lehető legnagyobb mértékben maga irányítsa saját érdekeit — más dolgozókkal való egymás közötti függőségi viszonyok, a demokratikus felelősségvállalás, szolidaritás és egyenjogúság feltételei mellett —, ami lényegében véve a legnagyobb szabadságot jelenti.” (Kardelj).

A szocialista öngazgatású demokrácia tehát lényegesen ki kell, hogy terjedjen az emberi szabadság és az emberi jogok minden területére, kezdve a bázist képező gazdasági viszonyokra, a politikai szférára és egészen a szellemi élet területeire is. Ilyen értelemben valóban új térhódításra van feltétlenül szükség, de nem annyira elméletileg, mint inkább gyakorlatilag. Természetesen a jogok és szabadságok soha nincsenek eleve megadva, hanem lehetőség van rá; az ember, mint társadalmi lény ténylegesen csak olyan mértékben és csak annyira lehet szabad, amennyire az összes többi ember is szabad. Az egész szabad társadalom teremti meg a szabad embert, a szabad ember viszont — de csak az alkotótevékenységben és a munkában más dolgozókkal társulva — teremti meg a szabad társadalmat.

4. A szocialista öngazgatású demokrácia politikai rendszerének elveit és irányvonalait az alkotmány határozza meg, és e tekintetben lényeges változtatnivaló nincsen, a fő feladat az, hogy hogyan kell gyakorlatilag feldolgozni és alkalmazni ezeket az alapvető elveket, hogyan kell a továbbiakban kialakítani, tökéletesíteni az egyes szerveket, intézményeket. Pontosabban mondva: a munkásosztály és a dolgozók hatalmas politikai rendszerének feltétlenül szilárdabbnak kell lennie, mert ez a szocialista öngazgatási demokrácia egész mechanizmusa szabályos funkcionálásának feltétele.

Az ilyen politikai rendszer vázát a küldöttrendszerünk képezi, amely a proletariátus diktatúrájának külön demokratikus formája. A küldöttrendszer jó kezdeti eredményeket ért el, de még nincs eléggé kiépülve, hogy kifejezze és megoldást adjon az öngazgatási érdekek sokrétűségére, pluralitására, és nem képes legyőzni meghatározott ellentmondásokat, amelyek objektívan felmerülnek a társadalmi-gazdasági és politikai gyakorlatban. Ezért éppen ezen a területen kell sok új gyakorlati megoldást keresni, mindenekelőtt az öngazgatási közösségek küldöttségei jellegének és helyzetének szélesebb körű meghatározásában, mégpedig a társadalmi munka és az alkotótevékenység minden területén és minden fokozatán, valamint a küldöttségeknek az őket megválasztó bázissal való viszonyában. Ez vonatkozik a küldötti testületekre (képviselő-testületekre, -házakra) is, azok megszervezésére, hatásuk módjára, döntéshozatalukra, és a társadalom azon része iránti nyíltságukra, melynek felelősek munkájukért, tovább ez vonatkozik a végrehajtó illetve igazgatási és ügyvezetői szervek helyére és szerepére a küldötti testületek, de általában a küldöttrendszer iránti viszonyukban, ezenkívül a társadalmi tanácsok munkájának továbbfejlesztésére, mivel ez az összes fontos gazdasági és politikai döntés meghozatala előkészítésének demokratikus, kvalifikált formája. Végezetül a szubjektív szocialista erők, vagyis a társadalmi-politikai szervezetek, melyekbe ezek az erők tömörültek maga a küldött-

rendszer összetevő részei, és ilyen értelemben sokkal pontosabban, világosabban meg kell határozni helyzetüket és felelősségüket.

5. Az egész társadalmi felépítmény, de különösen az öngazgatási politikai rendszer forradalmasításában kiemelt helye és jelentősége van a szocializmus vezető szubjektív erői szervezettségének és hatásuk módjának. Ennek keretében a következő relációk a lényegesek: a) a társadalmi-politikai szervezeteknek, mint a küldöttrendszer összetevő részeinek nemcsak formális-jogi hanem tényleges helyzete; b) e szervezetek viszonya azok a dolgozók iránt, akiknek az érdekeit kifejezésre juttatják és a velük való kommunikáció módja; c) maguk e szervezetek közötti viszonyok és kommunikáció; és d) e szervezetek belső eszmei és szervezeti felépítésének sajátosságai.

Magától értetődő, a Jugoszláv Kommunista Szövetség társadalmi-történelmi jellege kiemelt helyet biztosít számára, a szubjektív erők tömbjében; jellege következtében az öngazgatású munkástömegek tudatának vezető tényezője, szocialista akciójuk hajtóereje. De ennél több is: a politikai rendszer elkövetkező változásai többnyire maga a Kommunista Szövetség helyzetéhez, szerepéhez és hatásához fűződnek. Ezért van arra szükség, hogy a Kommunista Szövetség vezető eszmei-politikai szerepének jellegéről és megvalósulásának módjáról a kongresszust megelőző előkészületekben széles körű elméleti és politikai vitát kell folytatni. Fel kell újítani és sokoldalú, kritikai szempontból újból ki kell vizsgálni már korábban felvetett sok nyílt kérdést, amelyek a pártnak, mint a munkásosztály vezetőjének teóriájára vonatkoznak, mert a szocializmus fejlődése, különösen a szocialista öngazgatási alapokon új elméleti és gyakorlati-politikai jellegű követelményeket vet fel. Ezek valószínűleg a következő lényegbevágó kérdések: a párt és az osztály, az osztály és a párt viszonya; az osztály, a hatalom, a párt és a politikai hatalom viszonya; a párt és a tömeges társadalmi-politikai szervezetek viszonya; a párt és az ideológia viszonya, egészen maga a párt belső felépítésének elvéig valamint a saját forradalmi demokratizmusa és az egész társadalom demokratizálódása közötti feltétlen korrelációig.

6. A Szocialista Szövetség a küldöttrendszer demokratikus alkotóerejeként, valamint a munkástömegek érdekeinek megvalósulását közvetlenül érintő problémákkal mind többet foglalkozó erőként kell, hogy tovább erősödjék, mert csak így érvényesülhet, mint a szocialista öngazgatású társadalom összes szervezett erőinek legszélesebb frontja, és a dolgozók, polgárok legszélesebb öngazgatási formájává válik. Annak érdekében, hogy a Szocialista Szövetség valóban minél nagyobb mértékben azzá is váljék, feltétlenül újból ki kell vizsgálni szerepét, de különösen a Kommunista Szövetség iránta való viszonyát.

A Szakszervezeti Szövetség a munkásosztály legtömegesebb szerveze-

teként sokkal jelentősebb helyet kap a társadalmi-gazdasági viszonyok fejlesztésében az új alkotmány és A társult munkáról szóló törvény alapján. Ezáltal sokkal pontosabban meg vannak határozva feladatai, mint a hagyományos védő szerepével, a társult munkában az öngazgatási viszonyok fejlesztéséért folytatott harcban, a munkásosztály orientálásában a társadalmi reprodukció összes vitális problémáinak felmérése során.

A Szocialista Ifjúsági Szövetségnek és a Harcoszövetségnek is világosan meghatározott helyük van a politikai rendszerben. Viszont nem lehet teljesen erre a felsorolt öt társadalmi-politikai szervezetre vonatkoztatni mindent, mert még sok olyan szervezet és egyesület van, amelyek ilyen vagy olyan módon hozzájárulnak az egyes társadalmi problémák megoldásához, és a társadalmi tudat kialakításához. Ide tartoznak az állami szervek is, a tudományok, a szaktevékenységek, az anyagi-, tudományos- és kulturális — művészeti alkotótevékenység — melyek feladatát és a szocialista öngazgatású demokrácia politikai rendszere iránti felelősséget, valamint az egész társadalom iránti felelősséget pontosabban meg kell jelölni.

*

Helyszűke miatt nem áll módunkban, hogy a politikai rendszer összes szegmentumairól, azok további fejlesztésének szükségéről részletesebben beszéljünk. Különbözik nem is ez volt a célunk; rá akartunk mutatni e területen kifejtendő tevékenység irányvonalaira, mivel ezt a területet — az értékelések szerint — a jugoszláv kommunisták elkövetkező kongresszusának fő témája lesz.

Fordította *Megadja Ida*